

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
RESİM BÖLÜMÜ**

GÜNLÜK YAŞAMDA VE SANATTA DÖRT UNSUR

(DİPLOMA PROJESİ KAPSAMINDA HAZIRLANAN ARAŞTIRMA VE UYGULAMA RAPORU)

Hazırlayan:
Mustafa ÖTER

Yöneten:
Prof.Fevziye EYİGÖR PELİKOĞLU

Erzurum-2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1.BÖLÜM: ARAŞTIRMA RAPORU

1.1.Kültür Tarihinde Dört Unsur.....	1
1.2. Dört Unsurun Sanata Yansımaları.....	3
1.2.1.Barok Dönemde Dört Unsur.....	5
1.2.2.Romantizmde Dört Unsur	7
1.2.3.Sürrealizmde Dört Unsur.....	9
1.2.4.Çağdaş Sanatta Dört Unsur.....	12

2. BÖLÜM: UYGULAMA RAPORU

2.1. Uygulamanın Yapılış Gerekçesi.....	14
2.2. İçerik ve Biçime Yönelik Saptamalar.....	14
2.3. Uygulamanın Düşünsel Yönü.....	17

RESİMLER.....	18
---------------	----

KAYNAKÇA.....	26
---------------	----

ÖZGEÇMİŞ	28
----------------	----

1.BÖLÜM: ARAŞTIRMA RAPORU

1.1. Kültür Tarihinde Dört Unsur

Eskiçağlarda evrenin dört unsurdan oluştuğuna inanılmıştır. Bu kuramı ortaya atan filozof Empedokles'tir. Bir diğer düşünür Aristo; "Evrene dörtlü ritim hâkimdir. Canlı cansız her şeyin yapısı dört ana elementten oluşmuştur. Bunlar ateş, hava, toprak, su'dur." diyerek Empedokles'in kuramını geliştirmiştir. Evreni oluşturan elementlerin yeryüzünü de yönetip düzenlediğinden hatta beşinci element olarak metallerin varlığından söz etmişlerdir. Eski medeniyetler element olarak isimlendirdikleri bu maddeleri önemsemişler hem maddi hem manevi gücünü anlatmaya çalışmışlardır.

Yunan felsefesine göre dört element: Ahlak (Ateş), Estetik ve Ruh (Su), Akıl (Hava), Fiziksel her şey (Toprak) simgelemektedir. Eski Sümerlerde tanrılar elementlere karşılık gelirdi. Gökler (hava), Enli (Ateş), Ninhursaga (Toprak), Enki (su) tanrısı. Bildiğimiz klasik elementler doğada var olan var olmuş olan tüm maddelerin bileşenlerini ifade etmek için kullanılmıştır. Yunanistan Tibet Angola mali ve Hindistan gibi eski köklü medeniyetlerde, kendi aralarında konuştukları dillerinde havaya rüzgâr demişlerdir. Diğer medeniyetlerde de benzer tasvirler yapılmıştır.

Günümüzde modern bilimde element, aynı atomlardan meydana gelen saf maddelerdir. Bu perspektife göre dört elementi şöyle açıklamak mümkün olur. Ateş; saf madde element olarak kabul edilmemekte, yüksek sıcaklıklarda madenin plazma hali olmaktadır. Hava; gaz halinde içinde farklı (azot, hidrojen, helyum vb.) elementlerin bulunduğu bir karışım olduğu için element olarak kabul edilmemektedir. Su; Hidrojen ve Oksijen elementlerinden oluşan bir bileşiktir. Toprak ise içinde sayısız elementi barındıran bir karışımdır. Dolayısıyla, eski çağlardaki dört elementin hiçbiri element olmamaktadır.

Semavi dinlerde ateş su toprak ve hava gibi unsurlar farklı kategorilerde ele alınmış olsa da birçok ortak yanları vardır örneğin; şeytanın ateşten yaratıldığını söylemişler, ateş ve şeytanı bağdaştırmışlar, bu ikisinin kötü varlıklar olduğunu, ateşin kötü bir şey olduğu ateş aracılığıyla ima edilmiştir. İlk insan ve peygamber Hz. Adem'in topraktan yaratıldığı inancı vardır. Toprağın iyi, ateşin kötü olduğu sembolize etmiştir.

Ateş, ilahi kudreti günahlardan arınma ve kimi zamanda ceza verme yolu olarak da kullanmıştır. Mesela, Yahudilik dininde tanrının varlığı ateşle gösterilir. Hz. Musa ile ilgili yanan çalı olayından bahsedilir.

Yahudi Tevrat'ında ve Hristiyan İncilinde İncil'deki anlatıma göre çalı yanıyordu ancak alevler tarafından tüketilmiyordu (Görsel 1). İslam'da ateş elementi çoğu zaman tanrının gazabı, günahlardan arınma ve sınanma olarak görülmüştür.

Görsel 1. On Emir'i alan Musa ve Yanan Çalı, Aziz Catherine Manastırı, 1050.

Su elementi, hayatın ana temel kaynağıdır, arınma temizlenmenin sembolüdür. Yahudilikte Mikveh suyu, Hristiyanlıkta vaftiz suyu, İslam'da abdest ve gusül suyu temizlenme ve arınmayı temsil eder. Su aynı zamanda adalet, ilahi rahmet ve bereketle ilişkilendirilir.

Toprak elementi, Hz. Adem'in topraktan yaratıldığı inanışının yanı sıra, aynı zamanda ölümlülüğü simgeler. Yahudilik ve Hristiyanlık ve Müslümanlıkta Tanrının insanı topraktan yarattığı inancı hâkimdir. İslam'da da insanın topraktan yaratıldığı ve ölümden sonra tekrar toprağa döneceği vurgulanır.

İslam'da nefes almak ve nefes vermek ruhsal bir ibadet olarak görülür hava aynı zamanda da Allah'ın yaratıcının insana üflediği nefes, hava olarakta bilinmektedir. Yahudilikte ruh Hristiyanlıkta Kutsal Ruh İslam'da ise "ruh" ve "nefs" kavramları hava ile ilişkilendirilmiştir.

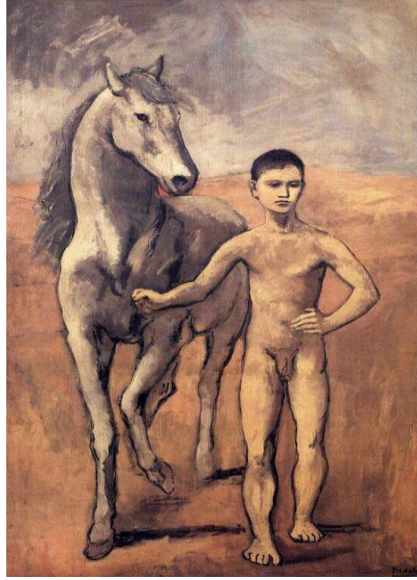
Ateş, su, toprak ve hava farklı kültürlerde yaşamı anlamlandıran, dünyayı oluşturan bütün maddelerin temeli olarak görülmektedir.

1.2. Dört Unsurun Sanata Yansımaları

Sanat dünyasında dört element sembolizmi farklı dönemlerde, farklı coğrafyalarda, farklı teknik ve üsluplarda karşımıza çıkmaktadır. Sanatçılar derin anlamlar ifade etmek ve izleyiciyle de bu derin anlamları paylaşmak için dört elementi tematik olarak sıklıkla kullanmışlardır.

Sanatta, toprak renkleri genellikle doğanın üstün gücünü ifade etmek için kullanılır. Toprak temalı ve toprak tonların yatkın olduğu eserler, sanatçının kültürel mirası, doğduğu toprakları, kasaba hayatını ve kültürel değerlerini yansıtmak üzere kullanılır.

Toprak elementi aynı zamanda doğurganlık ve dayanıklı olmayı anımsatır bizlere. Toprak renkleri ve toprak sembolizmi yaratmak için uygulanan kahverengi ve yeşil tonları doğa ve toprakla olan bağlantıyı, toprağın yaşam verişini anlatmaya çalışıyormuş etkisi yaratır.

Görsel 2. Pablo Picasso, “Atı tutan çocuk.”, T.ü.y.b., (220,6 x 131,2 cm.), 1906.

Sanatçılar su elementini duygusal derinliği, temizliği ve temiz olmayı ifade etmek için kullanırlar.

Sanat dünyasında su duyguların coşkunluğunu ve içsel arınmayı temsil eder. Sanatta su, saflaşmayı ve duygusal derinliği ifade etmek için kullanılır.

Sular denizler ve nehirler sürekli olarak akış halinde ve kendini yenileme eğilimindedirler. Sanatçılar, suyu eserlerinde kullanarak akıp giden hayatımızda değişimin kaçınılmaz olduğunu ve hayatın sürekli olarak bir değişim içinde var olduğunu betimlerler.

Görsel 3. Claude Monet, “İzlenim, Günbatımı”, T.ü.y.b., (48 x 63 cm.), 1872.

Hava, özgürlük ve ruhsal bunalımdan kurtulabilmenin sembolüdür. Sanatta hava, genellikle hafiflemenin, özgür olma ve sonsuzluk kavramlarıyla ilişkilendirilmektedir Hava elementi, aynı zamanda belirsizliği de temsil eder.

Görsel 4. J.M.W. Turner, "Yağmur, Buhar ve Hız", T.ü.y.b., (220,6 x 131,2 cm.), 1906.

Sanatçılar, ateşi tablolarında kullanarak güçlü olan duyguları daha güçlü yapmak, enerji patlaması etkisi yaratmak ve yaratma sürecini betimlemek için kullanırlar.

Ateş aynı zamanda hem yıkımın hem de yeniden var olmanın sembolüdür. Yangınlar ve alevler, yıkıcı gücüyle birlikte yeniden doğuşu ve dönüşümü de simgeler.

Sanata dâhil edilmiş bu dört unsur, sanatta derin ve bir o kadar da katmanlı anlamlar yaratmaktadır. Sanatçılar, sanata adapte edilmiş bu dört unsuru kullanarak eserlerinde doğa, insan ruhu ve evrensel temalar üzerinde güçlü etkiler yaratırlar.

Görsel 5. J.M.W. Turner “St Vincent Adası'ndaki Soufrière Dağları'nın Patlaması”, 30 Nisan 1812”, T.ü.y.b., (164,5 x113.7 cm), 1815

Resim sanatında dört elementi/unsuru sembolik ve tematik olarak kullanan çeşitli sanat akımları mevcuttur; borak dönem, romantizm, sürrealizm ve çağdaş sanat akımları temsilcisi sanatçıların pekçoğunun dört elementi yorumladıkları gözlemlenir.

1.2.1.Barok Sanatında Dört Element

Barok dönem, 17. yüzyılda Avrupa da dramatik ve hareketli detaylara önem veren bir üslup olarak bilinir. Dört elementi çoğu zaman mitolojik ve dini sahnelerde güçlü sembolik anlamları daha da yüceltmek için kullanmışlardır. Barok resmin tipik özelliği olan ışık-gölge karşıtlığı barındıran sahnelerde kullandıkları renk tonları ve bu renkleri elde etmede kullandıkları boyanın menşei olan toprak elementi, resimsel mekânın içinde yeralan yaşamın görkemini vurgulamak için kullanılmıştır.

Barok sanatında hava elementi dramatik etkiler yaratabilmek ışık gölge hareketlerini daha belirgin hale getirmek için kullanmıştır. Bu türden etkileri eserlerinde başarılı bir biçimde kullanan Carravaggio, ışık ve gölge kullanımında yarattığı atmosfer etkisi (hava) de önem arzemiştir (Görsel 6), (Görsel 7).

Görsel 6.Caravaggio, “Emmaus'ta Akşam Yemeği”, T.ü.y.b. ve tempera, (141x 196,2 cm.), 1601

Görsel 7.Caravaggio, “Aziz Matthew’un çağrılması”, T.ü.y.b., (322x340 cm.), 1599.

Görsel 8. Georges de La Tour, "Tövbekâr Magdalene", T.ü.y.b., (128x94 cm.), 1640.

Toprak, hava ve ateşi güçlü biçimde buluşturan sanatçı George de la Tour'un "Tövbekâr Magdalene" isimli eserinde (Görsel 8) mum ateşi, ilahi kudreti ve ruhsal arınmayı simgelemektedir.

Görsel 9. Nicolas Poussin, "Sakin Bir Manzara", T.ü.y.b., (97x131 cm.),1651.

Barok resminde su, doğanın enerjisini taşıyan ideal manzara resimlerinin vazgeçilmez unsurudur. İdeal manzara resimleri ile bilinen Nicolas Poussin'in "Sakin Bir Manzara" isimli resminde (Görsel 9) yer alan gölün mavisi ve gökyüzünde mavi-beyaz bulutlar, yağmurun geleceğini, toprağın ıslanacağını, doğanın döngüsünü bir ideal olarak yansıtmaktadır.

1.4.1.Romantisizmde Dört Unsur

Romantizmin ortaya çıkış tarihi 18. yüzyıl sonlarıdır. Akım, doğanın sonsuz kudreti ile insan duyguları arasında bir köprü kurmaya çalışmış, aralarındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Bu anlamda dört element sıkça kullanmıştır.

Alman romantizminin mistik-akılcı ressamı Caspar David Friedrich'in yapmış olduğu manzara resimlerinde, insanın varoluşsal yalnızlığını ve doğanın büyüklüğünü, ruhunun derinliklerini yansıttığı sembol değerler okunabilmektedir. Onun, "Sis Denizinin Üzerindeki Gezgin" eseri de yüksek kayalıklardan aşağıya doğru sisle kaplı denize düşüncelere dalmış halde bakakalmış, sırttan resmedilmiş genç adam figürü dört elementi içinde barındırmaktadır. Bir otoportre olarak algılanabileceği gibi, küçük yaşta bir kaza sonucu ölen kardeşini temsilen, onun cennetten yeryüzüne baktığı düşüncesi uyanmaktadır. Böylelikle, beyaz, siyah ve gri yoğunluklu resimdeki merkezi figürün sarı saçları bir güneş imgesini akla getirmektedir (Görsel 10)

Görsel 10. C. David Friedrich, “Sis Denzinin Üzerindeki Gezgin”, T.ü.y.b., (94 x74 cm.), 1818.

İngiliz romantizminin en önemli temsilcisi William Turner, atmosfer resimleri ile tanınır ki, deniz, sis, buhar, fırtına, bulutlar, güneş vd. unsurlar ile konumuz kapsamında önem arz eder. Sanatçı resimlerinde, aynı anda hem doğanın vahşi ve yıkıcı gücünü gösterir hem de doğanın kendine has dingin sakinliğini gösterebilmektedir (Görsel 11).

Görsel 11. J.M. William Turner, "Denizdeki Balıkçılar", T.ü.y.b., (91,4 cm x 122,2 cm.), 1796.

Rahatlama ve dehşet, tutku ve vahşilik gibi birbirinden farklı duyguları aynı anda hissettirebildiği resimlerinde dört element sembolizmi kolayca okunur. Onun "Lordlar ve Avam Kamarası'nın Yakılması " isimli resminde hava, ateş ve su unsurları bir yıkımı açığa

çıkaran ateşin aydınlattığı gökyüzü ve yangının suya yansımaları, yaşanan ve yaşanacak olan siyasi ve sosyal çalkantıları duyumsatmaktadır.

Görsel 12. J.M. William Turner, "Lordlar ve Avam Kamarası'nın Yakılması " T.ü.y.b., (92 x 123,2 cm), 1834.

Görsel 13. J.M. William Turner, "Kar Fırtınası: Hannibal ve Ordusu Alpleri Aşıyor", T.ü.y.b., (146 x 237 cm.), 1812.

Turner'ın fırtınalı hava resimleri bu elementin en dramatik ve en güzel etkilerini göstermektedir. Bu değişen atmosfer etkileri onu empresyonizmin öncüsü yapmıştır. Ancak, Turner'ın romantizminin, deneysel ve hayal kurduran özelliktedir. Genellikle duygusal durumları ve doğanın inanılmaz kudretini resmetmek hakkındadır.

1.2.4.Sürrealizmde Dört Unsur

20.yüzyıl ikinci çeyreğinde ortaya çıkan, Dada'dan ayrılan sanatçıların başı çektiği bir Sürrealizm akımında, hayali ve gerçek imgeler bir araya getirilmiş, şaşırtıcı biçimde

bilinçaltını ve rüyaları resmedilmiştir. Sembolizme dayalı sürrealist imge üretiminde dört element metafor olarak sıklıkla kullanılmıştır.

Sürrealist sanatçı Salvador Dali'nin doğup büyüdüğü sahil kasabasının sarı ağırlıklı renk paleti kullanmasında etkisi olmuştur. Sanatçının kendini ve sanatını keşif mücadelesinde, toprak, hava ve su sembolizmi, bilinçaltının derinliklerini ve insan ruhunun karanlık taraflarını yansıtmaya amacına hizmet etmiştir.

Örneğin, Salvador Dali'nin ünlü “Eriyen saatler” adlı eserinin (Görsel 14), arka planında durgun deniz ve sarp kayalıklar doğan ve/veya batan güneşin ışık-gölge oyunlarını açığa çıkarmakta, zihinsel ve duygusal durumları sembolize etmektedir.

Görsel 14. Salvador Dali “Eriyen saatler”, T.ü.y.b., (24 x 33 cm), 1931.

Görsel 15. Rene Magritte, “Işık imparatorluğu”, T.ü.y.b., (78,8 x 99,1), 1950.

Bir başka sürrealist sanatçı Rene Magritte'in eserlerinde hava, bulutlar, aydınlık, karanlık, su unsurlarını kullanım amacı, gerçek ile hayal ürününü yani gerçek olmayanla,

gerçek olan arasındaki sınırları bulanıklaştırmak olmuştur. Onun “Işık imparatorluğu” adlı resminde (Görsel 15), zamansız masmavi gökyüzünde süzülen bulut formları, suyun üstüne yansıyan görüntüler aracılığıyla gerçeklik algısını sorgulatmaktadır. Çocuk yaşında, intihar eden annesini kaybettiği evin sessiz ve puslu görünümü ile gökyüzünün aydınlığı yaşamış olduğu trajediyi açıkça göstermektedir.

Sürrealizmde hava elementini en iyi kullanan sanatçılardan biri de Marc Chagall’dır. Sanatçı, “Şehrin üzerinde” adlı eserinde (Görsel 16), rüyada özgürlük hissi veren uçuşma düşüncesini, uçabilecek kadar hafif olmayı ifade etmek için kullanmıştır. Resimde genç bir çift, rahat bir yataktaymış gibi birbirlerine sarılmış vaziyette gökyüzünde süzülmemektedir.

Görsel 16. Marc Chagall, “Şehrin Üzerinde”, T.ü.y.b., (138 x 201 cm),1918.

Görsel 17. Joan Miro “Kırmızı Güneş”, T.ü.y.b ve karışık teknik, (74 x 92 cm), 1948.

Sürrealizm sanat akımında ateş elementi sanatçılar tarafından genellikle dönüşümün ve de ruhsal açıdan arınmanın sembolü olarak kullanılmıştır. Sürrealizmde ateş elementini en iyi kullanan sanatçılarından biri de Joan Miro’dur. Sanatçı, “Kırmızı güneş” isimle resminde (Görsel 17) ateşi, yaratıcı olmayı temsilen ve de ruh enerjisinin simgesi olarak kullanmıştır.

1.2.4.Çağdaş Sanatta Dört Unsur

Çağdaş sanat akımları içerisinde, malzeme plastigine dayalı olan kavramsal sanat, Arazi sanatı, Light Art ve post minimalizm’de dört unsurun çeşitli amaçlar için kullanılmaya devam edildiği gözlemlenir.

Çağdaş sanat konuları kaçınılmaz olarak teknoloji ve insan ilişkisi üzerinde durur. Yeryüzü mekânı, doğa ile insan ilişkisinin koptuğu, ikisi arasına teknolojinin girdiği eleştirel bir alan olarak değerlendirilmiştir. Yeryüzünün bileşenleri olarak toprak, hava su ve ateş unsurlarının bileşimi olan teknolojiyi eleştirmek için son teknolojileri kullanmaktan geri durulmamıştır.

Görsel 18. Andy Goldsworthy, “Taş Nehri”, Doğal taş, yerleştirme, boyutlar değişken, 2001

Görsel 19. Olafur Ellison, “Şelaleler”, 30/40 m. yüksekliğinde 4 adet şelale, 2008

Çağlar boyu doğa ile ilişkisinde dört unsuru kullanan sanatçılar, yavaş yavaş birbirine dönüşmüş unsurları yeniden ayrıştırarak ve bizzat kendisini kullanarak çağdaş sanat örnekleri ortaya koymuşlardır. Zamanla şeklini terk eden ateş, havaya; hava su’ya; su da toprağa dönüşmüş, en sonunda dört unsur kendi şekline girmiştir. Ateşin tabiatı sıcaklık ve

kuruluktur. Havanın tabiatı sıcaklık ve nemliliktir. Suyun tabiatı nemlilik ve soğukluktur. Toprağın tabiatı soğukluk ve kuruluktur. Ateşle havada sıcaklık, hava ile suda nemlilik, su ile toprakta soğukluk ve toprakla ateşte kuruluk ortak birer özellik olarak ele alınmıştır. Tümü birden çevresel felaketler hakkında farkındalık oluşturmak, iklim değişikliğine dikkat çekmek ve doğanın kudretini vurgulama temelli işler ortaya koyulmuştur.

Görsel 20. James Turrell, "Gökyüzü Alanları", yerleştirme, 1974.

Görsel 21. Cai Guo-Qiang "Uygunsuz: Birinci Aşama", yerleştirme, 2004.

Örneğin, Andy Goldsworthy "Taş Nehri" (Görsel 18); Olafur Ellison, "Şelaleler" (Görsel 19); James Turrell, "Gökyüzü Alanları" (Görsel 20); Cai Guo-Qiang, "Uygunsuz: Birinci Aşama" (Görsel 21) isimli orta ve büyük ölçekli yerleştirmelerinde toprak, hava, su, ateş etkilerini kullanarak izleyicinin algısını değiştirme çabası içinde olduklarını hissettirirler. Bu tür eserlerde mekânsal boşluk bir unsuru diğer unsurun buluşturulması yoluyla yıkım ve yaratım süreci temsil edilmiştir.

2.BÖLÜM: UYGULAMA RAPORU

2.1.Uygulamanın Yapılış Gerekçesi

Tarih öncesi çağlardan beri, ateş, su, toprak ve hava, her toplumda büyük ilgi odağı olmuştur. Dinler tarihinde, felsefede, simyadan kimyaya, tıptan, ahlaka, psikolojiden kozmolojiye ve sanata varıncaya değin sembolik ve metaforik öge olarak değerlendirilmişlerdir.

Dört unsurun birbirleriyle ilişkisinden doğan dönüşüm süreçleri, değişen ve gelişen insanın iradesi ve beklentileri hakkında verilere dönüşmüştür. Dört unsurun birbirlerine göre ortak olan ve olmayan özellikleri yeni başlangıçlara duyulan ihtiyaca işaret etmiştir. Ateşin kuruluğu havanın nemliliğine dönüşürse, ateş, sıcak ve nemli olup havaya dönüşmektedir. Eğer havanın sıcaklığı suyun soğukluğuna dönüşürse hava nemli ve soğuk olup suya dönüşmektedir. Eğer suyun nemliliği toprağın kuruluğuna dönüşürse su, soğuk ve kuru olup toprağa dönüşmektedir. Eğer toprağın soğukluğu ateşin sıcaklığına dönüşürse toprak kuru ve sıcak olup ateşe dönüşmektedir.

Ateş-hava, hava-su, su-toprak, toprak-ateş birlikteliklerinin bu denli ilgi odağı oluşu, medeniyetlerin hayatın kökenini ne olduğunu anlamlandırmak için ateş, su, toprak ve havanın yaşamın yapı taşı olarak görülmesi ve her şeyin ateş, su, toprak ve hava ile var olduğuna kanaat getirilmesi nedeniyledir. Topraktan yaratılan ilk insan, su ve tohumla buluşan toprağın bereketi, ateşin bulunmasıyla hayatta kalma becerilerinin gelişmesi, yaşamak için nefes alma zorunluluğu vb. birer varoluş sebebi olarak dört unsur, sanatçıların da sıklıkla ele aldığı konu olmuştur.

Ateş, su, toprak ve havayı betimleyen her eserin arka planında ‘Ahlak (Ateş)’, ‘Estetik ve Ruh (Su)’, ‘Akıl (Hava)’, ‘Fiziksel her şey (Toprak)’ barınmaktadır. Peşi sıra gelen zıt kavramlar olarak yıkımı, kirlenmeyi, yokluğu da çağrıştırmaktadırlar. Bu bakımdan pek çok bilimde yeri olan ve sanat alanında kullanılagelmiş sembol değerler toplamı olan dört unsurun burada bir kez daha ele alınması gereği duyulmuş, bir projelendirme doğrultusuna girilmiştir.

2.2.İçerik ve Biçime Yönelik Saptamalar

Resim sanatında dört unsuru takip edebileceğimiz resim türlerinden biri manzara resimlerimlerdeki peysaj unsurlarıdır. Yaşadığı dönemin insanının çevresiyle kurduğu ilgi

ve alakası ölçeğinde fiziki olan her şey ve manevi duyarlıklar alanı olarak isimlendirebileceğimiz eserlerde araçlar ve amaçlar bağlamında görünürlük kazanmıştır. Sanatçının eserini ortaya koymada amacı ve kullandığı araç ne olursa olsun sembolik ve metaforik anlamlar kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Sanatçıların ele aldığı dört element kavramı sanatına adeta ruh katmaktadır. Eserleri, onların kişisel öykülerini, mutluluklarını veya ruhsal bunalımlarını yansıtmaktadır. Bir bakışta alenen anlaşılmasalarda ister figüratif ister soyut olsun her kompozisyonda, seçilen her renk, atılan her fırça darbesi dahi, bir sebep-sonuç ilişkisi içinde değerlendirilmekte, eşdeyişle içerik-biçim bütünlüğü olarak kavranılabilen kendi anlamını taşımaktadır.

Seçilmiş olan proje konusu, sebepleri itibarıyla, covid-19 pandemisi ve 2023 Kahramanmaraş depremleri etkisi altında geçen sanat eğitimi süreci ile bağlantılıdır. Sonuçları itibarıyla, proje konusu gibi dört aşamada geliştirilmiş bir projedir.

Birinci aşama; ‘İstanbulda ikamet etme’, ‘evde kapalı kalma’, ‘sanat eğitimini uzaktan alma’, ‘sosyal ve kültürel varlık oluşun ihmal edilebilir ve bedensel varlığın fazlaca önemsenir olduğu günlük yaşantı’ unsurlarının varlığı nedeniyle, insansız manzara resminin mecburi bir ilgi alanına dönüşmesi sürecidir. Bu süreci, 2022 tarihli, “İstanbul izlenimi” isimli, tuval (70x 100 cm.) üzerine yağlı boya resim (Görsel 22) temsil etmektedir. Claude Monet’nin “İzlenim, Günbatımı” tablosunu (Görsel 3) akla getiren İstanbul manzarası, antik çağda temellenen yaşamın kaynağı dört unsuru kanıksayarak, kuramsal açıdan araştırmaya başlamakta sebep olmuştur.

İkinci aşama; William Turner’in deneysellikte dolu atmosferik manzara resimlerini (Görsel 4), (Görsel 5), (Görsel 11), (Görsel 12), (Görsel 13) keşfedip, inceleme sürecine girmişken, Kahramanmaraş depremi nedeniyle yeniden uzaktan eğitime maruz kalma durumu ile etkileşimlidir. Bu kez soyutlama düzeyi artmış İstanbul manzaraları ortaya çıkmıştır. “Sarayburnu’ndan Dört Görünüm” isimli (25x 35 cm)’lik dört parçadan oluşan karton üzerine yağlı boya tekniği ile yapılmış İstanbul manzarası (Görsel 23), en azından boyutları itibarıyla ‘mikrokozmoz’ bir görünüm olarak dolaylı yoldan göze aktarılmaktadır. Hayatın anlamı/değeri ile ilgili romantik bir başkaldırı niteliğindedir. Soyutlanmış manzara resminde, devasa boyutlarda yük gemileri değişen ışık değerleri altında minik fırça darbelerine indirgenmiş, sembolik bir dilin varlığının kanıtlarına dönüşmüş, eleştirel ve kavramsal bir yönelişe zemin hazırlamıştır.

Üçüncü aşamada; İstanbul Karaköy'den Eminönü'ne bakışı içermektedir. Osmanlı imparatorluğunda inşa edilmiş son büyük cami olarak bilinen ve bu sebeple ironik bir biçimde 'Yeni Cami' olarak da anılan 'Valide Sultan Cami'nin¹ vurgu ögesi olarak ilk bakışta farkedildiği bir fotoğraftan türetilmiş, dört parçalı bir resim dizisi ortaya koyulmuştur. Her bir parça biçim ve renk açısından özerk ve birbirinden farklı görünmektedir. Tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılmışlardır. Günün farklı saatlerine uygun olarak boyanmışlardır. İlk resim bütüncül bir yapıdadır (Görsel 24). "Karaköy'den Eminönü'ne bakış" isimli, (35 x 50 cm.)'lik yatay bir kompozisyondur; güneşli bir öğle vakti aydınlığında ve ıslık ıslıktır. İkinci resim, "Su Motoru Eminönü İskelesi'nde" isimli (35x50 cm.)'lik bir yatay kompozisyonudur (Görsel 25); Gündüz vakti yoğun bir insan trafiği olan Eminönü iskelesine bağlı bir motorun gece vakti görünümüdür. Osmanlı zamanında kürekle çekilen kayıkları, günümüzde balık ekmek satılan motorları, gün içinde binlerce insanı bir kıyıda başka kıyıya taşıyan motorları aynı anda akla getirmektedir. Üçüncü resim, "Eminönü'nde Günün Sonu" isimli (50x35 cm.)'lik dikey bir kompozisyonudur (Görsel 26); Osmanlı imparatorluğunun gümrük kapısı olduğu için Eminönü olarak anılan bu semt, uluslararasılığı temsilen Akdenizde kıyısı olan Avrupa kentlerini çağrıştıran bir soyutlukta resmedilmiştir. Geçmişte ve günümüzde sahip olduğu ticari rekabetin hâkim olduğu konumu itibarıyla semt, yoğun iş gününün sonunu haber veren bir kızılık içindedir. Dördüncü ve son resim ise "İmsak vaktinde Valide Sultan Cami", isimli (50x35 cm.)'lik dikey bir kompozisyonudur (Görsel 27); Caminin çevresiyle ilişkisinin kurulamadığı ve mimari detayları tam anlamıyla seçilemediği herhangi bir cami resmine dönüşmüş, geceden sabaha henüz ulaşılammış bir vakitte, gece karanlığında sıyrılma anında gösterilmiştir. Resme hakim olan mavinin özgürleştirici bir özellik olması sağlanmıştır.

Projenin dördüncü aşaması resimlerin sergileme ve sunma biçimidir (Görsel 28). İki yatay, iki dikey kompozisyon, renkleri ile ateş su, toprak ve hava elementlerini temsil edecek

¹ Yeni Cami ya da Valide Sultan Camii, İstanbul'da 1597 yılında Sultan III. Murad'ın eşi Safiye Sultan'ın emriyle temeli atılan ve 1665'te zamanın padişahı IV. Mehmed'in annesi Turhan Hatice Sultan'ın büyük çabaları ve bağışlarıyla tamamlanıp ibadete açılan camidir. Şehrin silüetine ve görselliğine önemli ölçüde katkı sağlayan Yeni Cami, İstanbul'da Osmanlı ailesi tarafından yaptırılan büyük camilerin son örneğidir. Osmanlı dönemi Türk mimarisinde yapımı en uzun sürede tamamlanabilen cami olarak bilinir. Mimar Davut Ağa tarafından yapılmaya başlanmış, Mimar Dalgıç Ahmed Ağa devam ettirmiş ancak Safiye Sultan'ın ölümü ile yarım kalan inşaat, başlangıcından 66 yıl sonra dönemin mimarbaşısı Mustafa Ağa tarafından IV. Mehmed zamanında bitirilebilmiştir. Cami deniz kenarına inşa edilmiştir ancak denizle mesafesi sonradan denizin doldurulması sonucu artmıştır. Caminin mimari üslubu, kubbedeki yükseklik vurgusu ve yan cephe revaklarıdır. Mimar Sinan'ın Şehzade Camii'nde ve Sedefkar Mimar Mehmed Ağa'nın Sultanahmet Camii'nde kullandığı kubbe planını tekrarlar. Ancak kubbenin piramidi andırır şekilde yükselmesi kendine has bir özelliktir. Yeni Cami ile birlikte Valide Sultan Türbesi, Hünkâr Kasrı, sebil, çeşme, sıbyan mektebi, darülcürre, Mısır Çarşısı arastası inşa edilmiştir. Daha sonra külliye kütüphane, muvakkithane ve bir türbe ile çeşmeler de eklenmiştir. (bkz: https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni_Cami)

düzeydedir. Temsil ettikleri elementlere uygun olarak tasarlanmışlıkları zamansal, mekânsal ve kavramsal zenginlik içerecek denli birbirlerinden farklıdırlar. Anlam üretimi için birbirlerine yakın mesafede sergilenerek aralarındaki fark belirginleşmektedir. Pek çok uygarlıkta karşımıza çıkan, yaşamın döngüsellliğini sembolize eden svastika² formunda bir araya getirilerek, dört unsurun evrensel kapsamı belirginleştirilmeye çalışılmıştır.

2.3. Uygulamanın Düşünsel Yönü

Tüm dünyada evrensel önem arz eden dört unsur (ateş, su, toprak ve hava), doğadaki bütün varlıkların oluşum sürecini kavrama, tarihsel ve kültürel bir olgu olarak kanıksama, bilinçaltı/bilinçüstü yorumlara olanak verme kapsamıyla sembolik ve metaforik göstergeler sisteminin daimi teması olmuştur. Sanat tarihsel süreçte sembolizmi doğrudan ateş,su,toprak ve hava elementi olmasa da karşımıza çıkan (dört yön/ dört mevsim/ mahşerin dört atlısı/ dört -*Cebrail, Azrail/Mikail/ İsrail*- melek/ dört temel renk/ yaşamın dört evresi..vd.) dörtlü tematik unsurlar, konu kapsamının ne denli genişlikte ele alınabileceğini göstermektedir. Böylelikle, yapılmış olan resimlerin, gün içerisinde görmüş olduğumuz görmezden geldiğimiz vesair unsurların insan hayatındaki önemini kavramaya aracılık ettiği söylenebilmektedir.

² Svastika veya gamalı haç, tarih öncesi dönemlerden kalma bir semboldür. 1920'li yıllar itibarıyla Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisinin svastika sembolünü yoğun olarak kullanması nedeniyle Batı dünyasında bu sembol nasyonal sosyalizm ve aşırı sağ ideolojilerle sıklıkla ilişkilendirilebilmektedir. Svastika,卐 ("sağa bakan" veya "saat yönünde") ya da 卐 ("sola bakan", "saat yönünün tersinde") olabilmektedir. Svastika sembolü Avrasya kültürlerinde antik bir dinî ikonadır. Hinduizm, Budizm ve Jainizm de dahil olmak üzere, Hint dinlerinde kutsallık ve ruhsallık sembolü olarak kullanılır. Nepal, Hindistan, Moğolistan, Çin ve Japonya gibi, Hindu, Budist veya Jain inançların yaygın olduğu ülkelerde svastika hâlâ şans ve hayır sembolü olarak kabul edilmekte, Hindu nikah törenlerinde sıkça kullanılmaktadır. (bknz: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Svastika>)

RESİMLER

Görsel 22. Mustafa ÖTER, “İstanbul İzlenimi”, T.ü.y.b., (70 x 100 cm.), 2022.

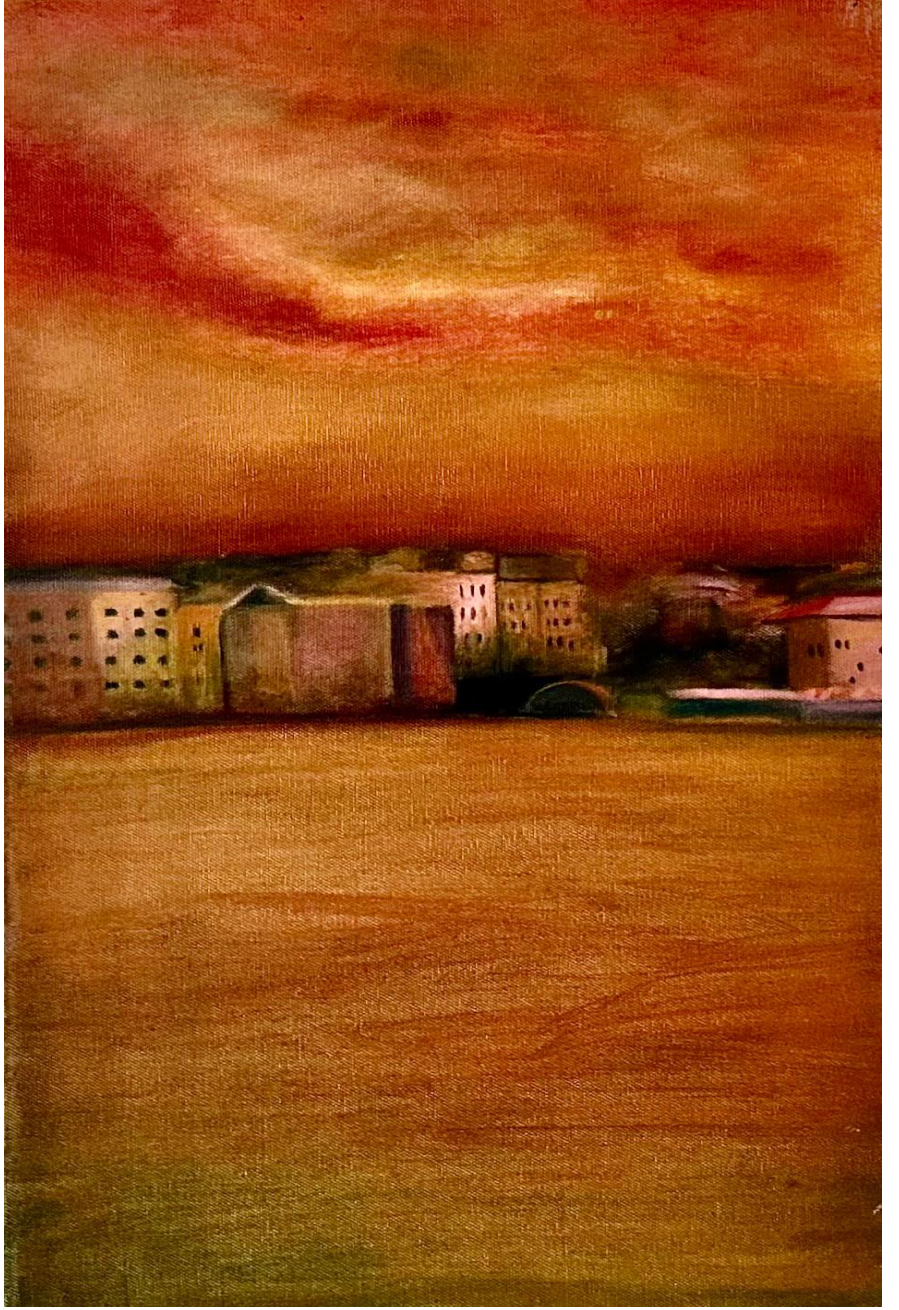
Görsel 23. Mustafa ÖTER, “Sarayburnu’ndan Dört Görünüm”, Karton ü.y.b., herbiri (25x35 cm.), 2023.

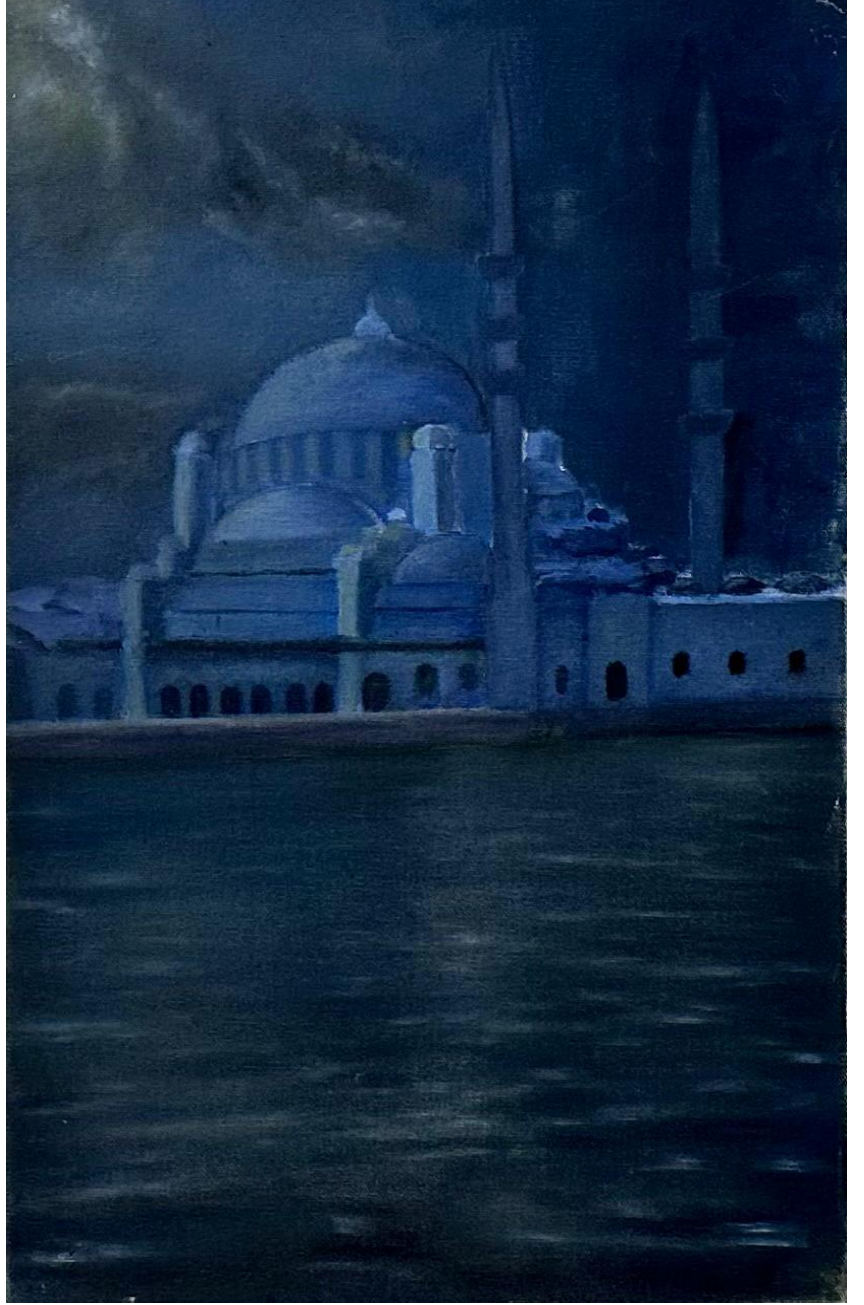
Görsel 24. Mustafa ÖTER “Karaköy’den Eminönü’ne bakış”, T.ü.y.b., (35 x 50 cm.), 2024.

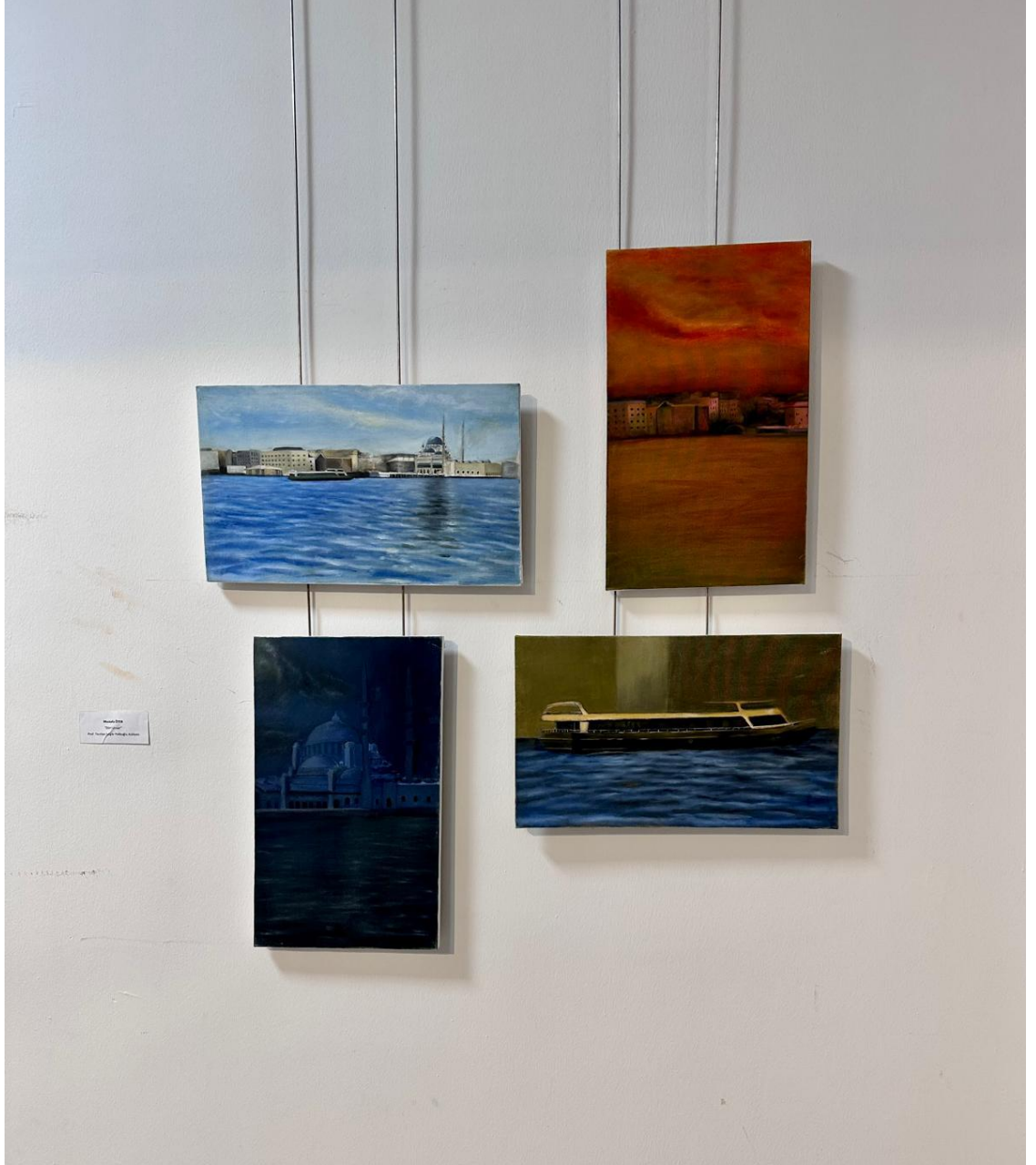
Görsel 25. Mustafa ÖTER “Su Motoru Eminönü İskelesi’nde”, T.ü.y.b., (35 x 50 cm.), 2024.

Görsel 26. Mustafa ÖTER “Eminönü’nde Günün Sonu”, T.ü.y.b., (50 x 35 cm.), 2024.

Görsel 27. Mustafa ÖTER, “İmsak vaktinde Valide Sultan Cami”, T.ü.y.b.,(50 x 35 cm.),
2024.

Görsel 28. Mustafa ÖTER, Mezuniyet sergisinden görünüm, Atatürk Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Alanı, 2024.

KAYNAKÇA

- Ayaz, M., & Han, Y. (2019). Claude Monet'nin Doğaya Bakış açısının incelenmesi. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi* (4), 71-88.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/yyuvasad/issue/53122/653215> (Erişim tarihi: 06.06.2024)
- Aydoğan, Ş. (2017). *Resim sanatında dört element: Hava, su, ateş ve toprak*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Z66cLTpcNmQOSBKAF1C9TA&no=Th0gKQvvVAhiZlXFWefSOA> (Erişim tarihi: 01.06.2024)
- Bali, İ. (2020). *Elementlerin gizli dünyasına tarihsel ve felsefi bir bakış*. [Blog yorumu].
<https://www.mataramasu.co/blogs/blog-hidden/elementlerin-gizli-dunyasina-tarihsel-ve-felsefi-bir-bakis> (Erişim tarihi: 29.05.2024)
- Camara, E. (2014). *Baroque art, an introduction*.
<https://www.khanacademy.org/humanities/renaissance-reformation/baroque-art1/beginners-guide-baroque1/a/baroque-art-in-europe-an-introduction> (Erişim tarihi: 04.06.2024)
- Çağlar Abiha, B. (2018). Mitolojiden İnsana Dört Unsur Üzerine Bir İnceleme. *BENGİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 2018(1), 38-56.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bengi/issue/52629/693040>(Erişim tarihi: 06.06.2024)
- Dali,S.(1931). *Eriyen saatler*. [Resim]. [https://www.tablohan.com/blog/surrealizm-akiminin-incileri-en-unlu-surrealist-tablolar-1215#:~:text=S%C3%BCrrealizm%20\(ger%C3%A7ek%C3%BCst%C3%BCc%C3%BCl%C3%BCk\)%2C%20sanat%20ve,izleyicileri%20ve%20okuyucular%C4%B1%20etkilemeyi%20hedefler](https://www.tablohan.com/blog/surrealizm-akiminin-incileri-en-unlu-surrealist-tablolar-1215#:~:text=S%C3%BCrrealizm%20(ger%C3%A7ek%C3%BCst%C3%BCc%C3%BCl%C3%BCk)%2C%20sanat%20ve,izleyicileri%20ve%20okuyucular%C4%B1%20etkilemeyi%20hedefler) (Erişim tarihi: 07.06.2024)
- Klein, L. (2023) *Surrealismus*. <https://artvise.me/surrealismus-merkmale-kuenstler-kunstmarkt-rekorde/> (Erişim tarihi: 07.06.2024)
- Monet, C. (1872). *Gündoğumu, İzlenim*. [Resim]. <https://resimbiterken.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/03/monet.jpg> (Erişim tarihi: 01.06.2024)
- Phillips, R. (2023). The Four Elements in Art and What They Express. [Blog yorumu].
<https://www.healing-power-of-art.org/the-four-elements-in-art-and-what-they-express/> (Erişim tarihi: 01.06.2024)

- Picasso, P. (1906). *Atı tutan Çocuk*. [Resim]. <https://www.artchive.com/artwork/boy-leading-a-horse-pablo-picasso-1906/> (Erişim tarihi: 03.06.2024)
- Studysmarter. (2024) *Romantik Kunst*.
<https://www.studysmarter.de/schule/kunst/kunstgeschichte-epochen/romantik-kunst/>
(Erişim tarihi: 05.06.2024)
- Studysmarter. (2024) *Surrelismus*.<https://www.studysmarter.de/schule/kunst/kunstgeschichte-epochen/surrealismus/> (Erişim tarihi 07.06.2024)
- Şen, İ.T. (2020). *Barok Dönem Resim Sanatına Kısa Bir Bakış*. [Blog yorumu].
<https://wannart.com/icerik/26070-barok-donem-resim-sanatina-kisa-bir-bakis> (Erişim tarihi: 04.06.2024)
- The Magger. (2019) *Çağdaş sanat akımları*. [Blog yorumu].
<https://www.themagger.com/cagdas-sanat-akimlari/> (Erişim tarihi: 08.06.2024)
- Wikipedia (2024). *Dört Unsur*. <https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%B6rtunsur> (Erişim tarihi: 29.05.2024)
- Wikipedia (2024). *Svastika*. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Svastika> (Erişim tarihi: 22.06.2024)
- Wikipedia. (2024). *Romanticism*. <https://en.m.wikipedia.org/wiki/Romanticism> (Erişim tarihi: 06.06.2024)
- Wikipedia. (2024). *Yeni cami*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni_Cami (Erişim tarihi: 22.06.2024)

ÖZGEÇMİŞ

Mustafa ÖTER (2001, Batman)

2019- Batman Turgut Özal Anadolu lisesinden mezun oldu

2024- Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünden mezun oldu.

SERGİLER

2024- “Mezuniyet Sergisi” Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Alanı,
ERZURUM